

REVOLUCIJE LETA 1848

Leta 1848 je Evropa doživela nov val revolucij. Prvi nemiri so se pojavili v Italiji, nato v Franciji, kjer se proti kralju in kraljestvu dvigne ljudstvo, revolucionarni nemir pa zajame tudi Nemčijo in habsburško monarhijo.

Revolucija, ki je na začetku leta 1848 zajela skoraj vse evropske države je mnogo bolj kot prejšnje vplivala na stari politični in družbeni red. Njen izbruh je spodbudilo nezadovoljstvo meščanstva, ki je zahtevalo več političnih pravic, slabšanje položaja delavstva po izbruhu velike gospodarske krize (1847) ter zahteve podložniških kmetov po odpravi fevdalnega sistema.

REVOLUCIJA V FRANCII

Francosko kraljestvo je imelo ustavo in parlament, v parlamentu so sedeli samo zastopniki najpremožnejših bančnikov in poslovnežev. Na kraljeve odločitve niso imeli vpliva delavstvo, kmetje, meščanstvo; trgovci, obrtniki in izobraženci pa zahtevajo, da parlament razširi volilno pravico in odpre vrata njihovim predstavnikom.

Kralj in parlament teh zahtev nista sprejela in februarja 1848 je v Parizu izbruhnila vstaja.

Uporni Parižani so kralja prisilili, da je odstopil, njegov prestol pa so javno sežgali in razglasili republiko. Postavili so začasno vlado, ki je začela ustanavljati državne delavnice, razglasila pravice delavcev do dela, uzakonila svobodo tiska in zborovanja ter vpeljala splošno in enako volilno pravico. V parlament so lahko bili izvoljeni vsi moški, bogati in revni, le da so bili stari vsaj 21 let.

*Jeseni 1848 je bil za predsednika francoske republike izvoljen Napoleonov sorodnik **Ludvik Bonaparte** in se po Napoleonovem zgledu leta 1851 razglasil za **cesarja Napoleona III.***

Novi cesar in vlada sta podprla razvoj industrije, trgovine in železnic.

REVOLUCIJE V NEMČIJI IN ITALIJI

V nemških državah je revolucija prisilila vladarje, da so **odpravili ostanke fevdalnega sistema** in oblikovali liberalne vlade. Uzakonili so svobodo tiska in zborovanja, razpisali volitve v deželne zbornice in izdali bolj ali manj liberalne **ustave**.

Meščani so dodali še eno zahtevo: *odločneje kot kdaj koli prej so se zavzeli za združitev nemških držav v enotno nemško in italijanskih v enotno italijansko državo.*

Spomladi 1848 so v vseh državah Nemške zveze razpisali volitve v nemško narodno skupščino. Skupščina se je sestala v Frankfurtu, kjer naj bi pripravila vse potrebno za nemško združitev. Nemci si o tem, kakšna naj bo združena Nemčija, niso bili enotni.

Eni so podpirali Nemčijo kot trdno celoto, drugi kot zvezo držav, ki bodo ohranile samostojnost.

Razprave so trajale vse do pomladi 1849 in skupščina v Frankfurtu sprejme ustavo: Nemčija naj bi se združila brez Avstrije, na čelu pa naj bi bil pruski kralj. Pruski kralj krono odkloni in poskus združitve Nemčije se je ponesrečil.

Podobno neuspešno je bilo gibanje za združitev Italije.

HABSBURŠKA MONARHIJA V LETIH 1848-1849

Marca 1848 so zrasle barikade tudi na Dunaju. Na Dunaju je revolucionarni izbruh (13. marca 1848) odpihnil osovražnega kanclerja Metternicha in prisilil cesarja Ferdinanda I., da je **odpravil cenzuro** in obljubil ustavo. V vseh koncih monarhije so izbruhnili **socialni nemiri**. Po mestih so delavci napadali tovarne in uničevali stroje, ki so jih krivili za svojo bedo. Kmetje so napadali gradove, požigali urbarje, zahtevali zemljo in takojšnjo odpravo fevdalizma. Kmečki nemir se je pomiril šele septembra 1848, ko je avstrijski parlament (7. 9. 1848) naposled sprejel **zakon o zemljiški odvezi**. Kmet graščaku plačuje odškodnino za zemljo.

HABSBURŠKI NARODI OBLIKUJEJO SVOJE ZAHTEVE

Del Nemcev je bil pripravljen priznati narodne pravice nekaterim velikim narodom, kot so bili Italijani, Madžari in Poljaki, ne pa šibkejšim in manjšim, kot npr. Slovenci, Ukrajinci ali Slovaki.

Najodločneje so samostojnost zahtevali Madžari. Kar sami so odpravili fevdalni sistem, plemstvu odvzeli pravice in ustanovili svojo vlado. Pravice so bili pripravljene priznati le velikim narodom. Sprli so se s Srbi (zahtevali samost. Vojvodino), s Hrvati (pozvali k združitvi vseh hrvaških dežel v enotno Hrvaško, ustan. Skupščino v Zagrebu in za bana izbrali Josipa Jelačića).

Oglasili so se še: Italijani, Poljaki, Čehi, Ukrajinci, Romuni in Slovaki. Med Slovani so bili najodločnejši **Čehi**: *maja 1848 so sklicali v Pragi velik, »vseslovanski« kongres in slovanske narode pozvali, naj se povežejo in skupaj oblikujejo svoja stališča.*

Jeseni 1848 so se cesarjevi svetovalci odločili z vojsko pokoriti Madžare, a novi dunajski upor je bil naglo poražen. Naloga, da obračun izpelje, je pripadla novemu, komaj osemnajstletnemu cesarju Francu Jožefu (1830-1916), na prestol se povzpne decembra 1848.

*Poleg zahtev po ustavi in političnih pravicah ter zahtev kmetov po odpravi fevdalizma so se med revolucijo z vso silo pojavile tudi narodnostne zahteve. Zlasti v politično razdrobljeni Nemčiji in Italiji ter večnacionalni habsburški monarhiji je nacionalno vprašanje dobilo takšne razsežnosti, da revolucijo 1848 upravičeno imenujemo tudi **pmlad narodov**.*